

Beata Głowińska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

**REFERAT JAKO FORMA ĆWICZENIA WYPOWIEDZI USTNYCH
W RAMACH ZAJĘĆ Z PRAKTYCZNEJ NAUKI JĘZYKA NIEMIECKIEGO
NA STUDIACH GERMANISTYCZNYCH**

SUMMARY

Oral presentations as a technique for developing students' speaking skills during Practical German classes at German Philology

The present article attempts to analyse the usefulness of oral presentations in developing the students' ability of expressing themselves in German. The discussion of the above issue concerns not only the advantages of employing oral presentations as an important form of activity during Practical German classes but also the kind of difficulties that students encounter while performing such complex tasks as planning and giving oral presentations in German in front of an audience. On the other hand, from the language teaching perspective, identifying learners' difficulties in a given area is the first step to overcoming them or at least partly eliminating them. Thus, the present article also includes suggestions for specific classroom activities and tasks that focus on improving the effectiveness of the process of preparing and giving oral presentations in German.

Key words: oral presentation, speaking skills, Practical German teaching

ZUSAMMENFASSUNG

Referat als eine Übungsform zur Entwicklung des mündlichen Ausdrucks im Rahmen sprachpraktischer Lehrveranstaltungen im Germanistikstudium

Der vorliegende Artikel dient der Reflexion über die Eignung des Referats zur Entwicklung des mündlichen Ausdrucks im Germanistikstudium. Neben Argumenten für die Berücksichtigung dieser wichtigen Aufgabenform im sprachpraktischen Deutschunterricht, umfasst das

genannte Thema auch Schwierigkeiten, auf die Studenten stoßen, die vor einer so komplexen Aufgabe, wie das Vorbereiten und Präsentieren des Referats stehen. Dabei wird das Ansprechen der Schwierigkeiten aus der Perspektive der Didaktik als erster Schritt zu ihrer Beseitigung oder zumindest teilweiser Überwindung angesehen. Daher enthält der Artikel auch Übungs- und Aufgabenvorschläge zur optimalen Vorbereitung und Präsentation des Referats.

Wstęp

Niniejszy artykuł jest próbą refleksji nad przydatnością referatu w rozwijaniu umiejętności wypowiedzania się w języku niemieckim na studiach germanistycznych. W powyższe zagadnienie, oprócz względów przemawiających za referatem jako ważną formą pracy w ramach praktycznej nauki języka niemieckiego, wpisuje się problematyka trudności, które napotykają studenci stojący przed tak kompleksowym zadaniem, jakim jest przygotowanie w języku niemieckim referatu i jego prezentacja na forum grupy. Z kolei nazwanie trudności z punktu widzenia dydaktyki to pierwszy krok do próby ich przezwyciężenia lub choćby częściowego zaradzenia im. Stąd też artykuł zawiera propozycje ćwiczeń i zadań ukierunkowanych na optymalne przygotowanie i prezentację referatu.

1. Dlaczego referat?

W Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczącym standardów kształcenia dla kierunku filologia, w punktach opis kwalifikacji absolwenta oraz treści i efekty kształcenia, mowa jest o umiejętności gromadzenia, przetwarzania oraz ustnego przekazywania informacji, jak i tworzenia rozbudowanych wypowiedzi ustnych. Referat łączy w sobie te wymogi¹.

Za uwzględnieniem referatu jako dłuższej wypowiedzi monologicznej w ramach praktycznej nauki języka niemieckiego przemawiają względy pragmatyczne odnoszące się do przyszłej aktywności zawodowej absolwentów, ale również argumenty o charakterze dydaktycznym, mające znaczenie „tu i teraz”. Chociaż coraz trudniej przewidzieć, jak będzie wyglądała dalsza edukacja, czy też w jakich zawodach będą pracować absolwenci filologii germańskiej, to jednak nieprzypadkowo, jako filolodzy, kojarzeni są z profesjami opierającymi się na komunikacji międzyludzkiej, a to obok wielu złożonych kompetencji wymaga

¹ Por. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków, Załącznik nr 29.

również umiejętności planowania i wygłaszania dłuższych wypowiedzi o charakterze informacyjnym. Zatem referat można traktować jako trening umiejętności przydatnych już po opuszczeniu murów uczelni.

Nie mniej ważne wydają się względy związane z optymalizacją procesu nauki języka. Referat spełnia ważny postulat dotyczący przejścia od ćwiczeń do produkcji językowej: „(...) von einem gewissen Punkt an [hat] nicht mehr die Übung von Sprachmitteln, sondern der produktive Sprachgebrauch als solcher im Zentrum des didaktischen Interesses zu stehen”². I chociaż przejście to dla osoby uczącej się języka nie jest wcale łatwe, to jest niewątpliwie konieczne. Studenci mogą sprawdzić się w działaniu komunikacyjnym, doświadczyć satysfakcji z udanego wystąpienia. Mogą też w bezpiecznych warunkach doświadczyć porażki, by na drodze refleksji podjąć działania zaradcze. Przygotowanie i prezentacja referatu jest kompleksowym zadaniem dającym okazję do intensywnego ćwiczenia umiejętności czytania ze zrozumieniem (teksty wyjściowe), pisemnego opracowania zagadnienia (notatki), wypowiedzi ustnej (prezentacja) jak i dyskusji, wymiany uwag, poglądów (dyskusja w nawiązaniu do prezentacji). Ze względu na to, że referujący zwykle bazują na tekstach pisanych jest to sprzyjająca sytuacja, by uświadomić sobie różnice między subkodem pisanim i językiem mówionym, by nauczyć się, w zrozumiały sposób, w formie ustnej przekazywać treści wyszukane w tekście pisanim. Wymaga to nie tylko umiejętnej selekcji i uporządkowania informacji, ale także użycia adekwatnych konstrukcji gramatycznych i leksykalnych (często innych niż w tekście pisanim)³, jak i umiejętności w zakresie prozodii języka niemieckiego, aby intonacja, rytm, tempo, głośność, akcent ułatwiały zrozumienie przekazu. Referat daje poza tym możliwość wykorzystania wiedzy zdobywanej w ramach szkolenia informatycznego, posługiwania się prezentacjami multimedialnymi w sytuacji wyjątkowej, jaką jest komunikowanie się w języku obcym. Tak więc referat jest okazją do integracji sprawności receptywnych i produktywnych oraz do pełnej mobilizacji kompetencji komunikacyjnych studenta i sprawdzenia się w sytuacji zbliżonej do sytuacji realnej. Poza tym prezentacja w języku obcym jest dla studentów czytelną oznaką poczynionych postępów w nauce, wyraźnym

² P. Portmann, *Produktiver Sprachgebrauch. Überlegungen zu einem schwierigen didaktischen Konzept*, „Deutsch als Fremdsprache – Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Deutschunterrichts für Ausländer” 1993, Heft 3, s. 142.

³ I. Machowicz w artykule *Oralität und Literalität: Wie polnische Deutschlerner den Unterschied zwischen gesprochener und geschriebener Sprache auf Textebene wahrnehmen*, „Glottodidactica” 2013, nr 1, s. 121, wskazuje na specyfikę referatu, bo chociaż prezentowany jest w mowie, to u podstaw jego tworzenia leży zamyśl, plan autora i towarzysząca mu refleksja. Autor posługuje się językiem monologu, co daną wypowiedź zbliża do subkodu pisanego. Nie sposób się z tym nie zgodzić. Jednak w ostateczności, słuchacze (o ile referujący dostatecznie liczy się z ich możliwościami percepcyjnymi) w sposób pośredni „domagają się” ułatwień właściwych językowi mówionemu.

przejściem od etapu ćwiczenia umiejętności językowych do etapu działania komunikacyjnego⁴.

Wspomniane działanie komunikacyjne obejmuje nie tylko aspekt językowy, ale także elementy niewerbalne. Mowa ciała ze względów oczywistych pozostaje na marginesie praktycznej nauki języka obcego. Prezentacja referatów to idealna sytuacja, by zasygnalizować problem dopasowania przekazu werbalnego i pozajęzykowego. Szczególne znaczenie ma gest, który towarzyszy żywej mowie i jest uzupełnieniem słowa⁵. I wreszcie argument o charakterze uniwersalnym, dotyczący kształtowania postaw – odpowiedzialnego korzystania z prawa głosu, odpowiedzialności za treść i jakość przekazu, szacunku dla słuchacza, dla jego czasu.

2. Trudności

Podstawowa obawa, jaką wyrażają studenci przygotowujący się do wygłoszenia referatu w języku niemieckim, jest pytanie, czy w czasie czekającej ich próby nie „zatną się”, czy będą potrafili w miarę swobodnie mówić. Brak środków językowych podczas formułowania myśli – tego typu ograniczenia nie dadzą się zniwelować doraźnie, wymagają systematycznej pracy nad znajomością języka przez długi czas⁶. Ale nader często zdarzają się sytuacje, kiedy studenci, którzy są w stanie poradzić sobie ze stroną językową wystąpienia (co można wywnioskować z ich wcześniejszych osiągnięć w zakresie znajomości języka), w sytuacji prezentacji referatu przeżywają paraliżujący stres, rozczarowanie a nawet porażkę. Obserwator odnosi wrażenie, jakby treści uwiecznione na papierze nie znalazły należytej formy wyrazu w mowie. Niektóre trudności, które leżą u podstaw tego typu sytuacji można nazwać, można przyjrzeć się ich przyczynom i chociaż częściowo zaradzić im, stwarzając studentom okazje do modyfikacji niewłaściwych zachowań. Poniżej przedstawiono trudności, często obserwowane podczas prezentacji referatów.

A) Słuchacze już po pierwszych zdaniach wyłączają się, bo po usłyszeniu tematu i planu nie spodziewają się niczego nowego, lub odwrotnie: słuchacze

4 Por. R. Forster, *Mündliche Kommunikation Deutsch als Fremdsprache: Gespräch und Rede*, St. Ingbert 1997, s. 237.

5 Por. A. Szwałkowska, *Ruch ciała jako kanał łączący słowo pisane z żywą mową*, „Językoznawstwo” 2009, nr 1(3), s. 24.

6 Jeśli wygłoszenie referatu na dany temat wymaga od studenta przyswojenia sobie zbyt wielu pojęć w języku obcym, to nasuwa się pytanie, czy jest on gotowy, by udźwignąć to zadanie. Nauczenie się dla potrzeb wystąpienia niezbędnych pojęć nie oznacza, że student poradzi z całym zadaniem, jakim jest omówienie danego zagadnienia, tak by przekaz był jasny i zrozumiały dla słuchaczy. Podczas prezentacji student powinien w głównej mierze posługiwać się środkami językowymi, z którymi miał już do czynienia.

chcieliby nadążyć za referującym, ale gubią się w szczegółach, nieznanymi pojęciami, przykładach, nie mogą rozpoznać myśli przewodniej. Obie sytuacje związane są między innymi z błędami dotyczącymi doboru i uporządkowania treści. Zabrakło rozpoznania tego, co wiedzą słuchacze na dany temat i decyzji, co nowego powinno się znaleźć w wystąpieniu⁷. Wymaga to od studenta umiejętności zachowania proporcji między tym, co nowe a tym, co znane, by z jednej strony zainteresować słuchaczy, ale także uwzględnić ich możliwości percepcyjne. Na etapie przygotowania referatu warto zastanowić się, jak na wstępie umiejętnie skupić uwagę publiczności i ułatwić jej orientację w czasie trwania wystąpienia (plan wypowiedzi).

B) Referujący odczytuje wcześniej przygotowany tekst referatu. Brak jest kontaktu wzrokowego z publicznością, brak naturalnych pauz obecnych podczas swobodnego formułowania myśli, brak powtórzeń, przeformułowań, których potrzebuje również słuchający, by zyskać czas potrzebny do przeanalizowania tego, co usłyszał i by móc podążyć za tokiem myśli. Tymczasem stwierdzono, że odczytywanie tekstu i swobodne mówienie różnią się znacznie między sobą jeśli chodzi o rozkład pauz w mowie. Podczas głośnego czytania między poszczególnymi pauzami wypowiedziane jest od 8 do 23 słów; w czasie swobodnego formułowania myśli od 1 do 9 słów. Mowa, w której między dwiema pauzami wypowiedziane jest więcej niż 7 słów, odbierana jest przez słuchaczy jako szybka⁸. Zatem odbiór tekstu odczytywanego jest trudniejszy niż odbiór tych samych treści w formie swobodnej wypowiedzi. Zrozumienie wypowiedzi jest jeszcze trudniejsze, gdy tekst przeznaczony do odczytania zawiera konstrukcje leksykalne i gramatyczne właściwe subkodowi pisanemu. Taka forma prezentacji zaburza również przekaz niewerbalny, referujący skupiony jest na notatkach i brak mu swobody niemożliwiającej włączenie naturalnych gestów akcentujących tekst mówiony⁹.

C) Referujący stara się mówić z pamięci tekst wyuczony wcześniej. Problemy, które niesie z sobą ta forma przekazu, odpowiadają sytuacji opisanej powyżej (patrz pkt B), z tą różnicą, że referujący nie posługuje się notatkami, ale tekstem, który wcześniej zapamiętał. I chociaż w jakimś sensie „uwalnia się” od tekstu pisanego, to przecież daleko mu do swobody w mówieniu, bo musi się skoncentrować na niełatwym zadaniu odtworzenia tekstu w brzmieniu, jakie sobie przyswoił. Kontakt wzrokowy ze słuchaczami jest zwykle niemożliwy. Zamiast ogarniać

7 Nawet jeśli przyjmuje się, że referaty, na danym poziomie znajomości języka, pod względem treściowym nie osiągną poziomu właściwego referatom w języku ojczystym, to wymóg przekazu *nowych, ważnych czy interesujących* informacji podczas wystąpienia powinien być zachowany.

8 Por. K. Dejean le Feal, *Die Satzsegmentierung beim freien Vortrag bzw. beim Vorlesen von Texten und ihr Einfluss auf Sprachverstehen*, [w:] *Sprache und Verstehen. Band 1*, W. Kühlwein (red.), Tübingen 1980, s. 162.

9 A. Szwałkowska, op. cit., s. 25.

wzrokiem publiczność student, by móc się dobrze skoncentrować, wpatruje się najczęściej w jakiś wybrany punkt. Ta sytuacja jest dla mówiącego dalece niekomfortowa i niepewna; łatwo o pomyłkę i wypadnięcie z toku myśli, więc studenci pragną szybko dobrać do końca i głęboko odetchnąć – w sensie przenośnym i dosłownym, gdyż szybkie tempo i brak potrzebnych pauz utrudnia oddychanie.

D) Referujący mówi lub czyta tekst referatu w taki sposób, że informacje ważne i mniej ważne zlewają się, bo wypowiedzane są z taką samą, zwykle niewielką dynamiką. Akcent zdaniowy, czyli wyróżnienie danego słowa (danej informacji) przez zmianę wysokości tonu, siły artykulacyjnej i czasu trwania, jest zbyt słabo słyszalny, a co za tym idzie intonacja zbyt mało intensywna. Są to typowe trudności, jakie mają Polacy posługujący się językiem niemieckim jako obcym, bo wynikają z faktu, iż w języku polskim akcent zdaniowy jest znacznie słabszy niż w języku niemieckim¹⁰. Referat przygotowany w języku niemieckim, a wygłaszany z polską „słabą” intonacją sprawia wrażenie monotonii i traci na sile wyrazu.

E) Student ma trudności ze skrótowym, jasnym zapisem informacji na planszach prezentowanych podczas wystąpienia. Typowym błędem jest umieszczenie zbyt rozbudowanego zapisu (całe zdania) lub zapis niejednorodny np. równoważniki zdań na przemian z konstrukcjami bezokolicznikowymi i wreszcie banalny błąd – zbyt małe nieczytelne pismo. Zdarza się również, że przekaz za pomocą mediów przytłacza przekaz słowny. Należy docenić atrakcyjność i dobrodziejstwo „nowych” mediów (PowerPoint, rzutniki pisma, tablice interaktywne, filmy, nagrania audio), ale należy uwzględnić także charakter wystąpienia. Celem ma być omówienie jakiegoś zagadnienia, poinformowanie publiczności o czymś nowym, ważnym, interesującym. Wartością jest to, co dociera do słuchaczy; formą przekazu jest wypowiedź ustna; media są środkami pomocniczymi.

F) Student ma trudności ze skomentowaniem zmieniających się obrazów/plansz i umieszczonych zapisów, a co za tym idzie z kierowaniem uwagą słuchaczy i tworzeniem spójności wystąpienia. Niezbędne są do tego rutynowe sformułowania typu: *Hier erkennt man deutlich, dass...*, *Der Vortrag besteht aus vier Teilen:..., Ich komme jetzt zum zweiten/nächsten Teil*¹¹. Odnosi się wrażenie, że mówiący nie nadąża w mowie za tym, co przygotował na piśmie.

G) Stres utrudnia wystąpienie, referujący ma trudności ze skupieniem się na wykonaniu zadania.

Przedstawione problemy nie wyczerpują listy rzeczywistych trudności, których doświadczają studenci prezentujący referaty w języku niemieckim. Świadomie pominięto bariery mające źródło w cechach osobowościowych, a więc

¹⁰ Por. U. Hirschfeld, *Einige Schwerpunkte für die Arbeit an der Aussprache bei polnischen Deutschlernenden*, „Glottodidactica” 1998, Volume XXVI, s. 115.

¹¹ U. Koithan, H. Schmitz, *Aspekte Mittelstufe Deutsch Arbeitsbuch 2*, Berlin 2008, s. 119.

trudne do opanowania przez samych zainteresowanych. Nie są one przedmiotem rozmów ewaluacyjnych, ani tym bardziej działań naprawczych.

Natomiast trudności omówione w powyższych punktach można by opatrzyć wspólnym komentarzem – niedostateczne skoncentrowanie na słuchaczu – i sformułować odpowiadające im rady. To zadanie zlecane jest studentom przy okazji pierwszych rozmów ewaluacyjnych. Oto przykłady:

- Ad A) *Wybierając temat i dobierając treści pomyśl o swoich słuchaczach. Ten referat jest dla nich.*
- Ad B) *Nie czytaj tekstu – słuchacze mogą mieć problemy ze zrozumieniem.*
- Ad C) *Nie recytuj gotowego tekstu, słuchacze wolą, gdy mówisz swobodnie.*
- Ad D) *Zaakcentuj ważne informacje – słuchacze potrzebują w tym względzie Twojej pomocy.*
- Ad E) *Upewnij się, czy zapis na planszach jest zwięzły, jasny i czytelny dla każdej osoby obecnej w sali.*
- Ad F) *Przechodząc do kolejnych części zasygnalizuj to słuchaczom. Ułatwisz im orientację.*
- Ad G) *Gdy stoisz przed słuchaczami, nie myśl już o sobie i swoim lęku. Skoncentruj się na tym co masz im do przekazania.*

Pojmowanie roli referującego jako działania na rzecz słuchaczy pociąga za sobą zmianę w podejściu do zadania i może pozytywnie wpłynąć na jakość wypowiedzi.

3. Zadania i ćwiczenia

Przedstawione poniżej zadania zostały zaplanowane z zachowaniem zasady stopniowania trudności, kompleksowości, otwartości oraz nakładu pracy studenta.

Studenci czytają krótkie teksty prasowe/internetowe informujące o jakimś fakcie/wydarzeniu. Ich zadaniem jest poinformowanie grupy w ustnej formie, czego dotyczy przeczytany tekst. To, z pozoru, proste zadanie ukazuje podstawową trudność, jaką jest, w pewnym sensie, odejście od tekstu pisanego, od sformułowań zawartych w nim i samodzielne zbudowanie wypowiedzi z zastosowaniem prostszych środków językowych, których należy poszukać we własnych zasobach pamięciowych. Trzeba się więc wykazać autonomicznym działaniem. Doświadczenie pokazuje, że studenci wolą, w tej niepewnej sytuacji, „schować się” za tekstem (odczytać przygotowane notatki, które często niewiele różnią się od tekstu wyjściowego), a ewentualne problemy ze zrozumieniem wypowiedzi łączyć raczej z brakami językowymi u słuchaczy, a nie z niewłaściwą formą prezentacji. W takiej sytuacji potrzebna jest otwarta rozmowa, która będzie okazją do refleksji nad przyczynami niepowodzenia i doprowadzi do sformułowania kryteriów, które

powinno spełniać udane wystąpienie. Ważne, aby w tworzeniu listy kryteriów brali udział sami zainteresowani. Zwiększa to bowiem motywację do respektowania i ewentualnego modyfikowania kryteriów przy okazji kolejnych wystąpień¹². Następnie można powrócić do opisanego powyżej zadania i wspólnie, krok po kroku uczynić jeden z wybranych tekstów bazą do zbudowania prostej wypowiedzi ustnej: zaznaczenie informacji kluczowych w tekście pisanym (wyświetlenie tekstu przy pomocy rzutnika); zastanowienie się, czy użyte sformułowania będą zrozumiałe dla słuchaczy, czy może trzeba poszukać innych; budowanie krótkich zdań z użyciem informacji kluczowych; zastanowienie się, czy kolejność podawania wybranych treści będzie taka, jak w tekście pisanym, czy może dla jasności przekazu ustnego należy ją zmienić; zapisanie kluczowych informacji w formie diagramu (zastosowanie rzutnika) i wreszcie zaprezentowanie wypowiedzi przez nauczyciela. Następnie studenci powinni mieć możliwość ponownego zreferowania swoich tekstów, tym razem z zachowaniem opisanych powyżej etapów pracy. W kończącej rozmowie należy odnieść się do sformułowanych wcześniej kryteriów i ocenić czy (w jakim stopniu) zauważalny jest postęp i nad czym należy dalej pracować.

Celem kolejnego zadania jest rozwijanie umiejętności wykorzystania mapy myśli (mind mapping) przy sporządzaniu notatek do przeczytanego lub usłyszanego tekstu i do tworzenia wypowiedzi ustnych. Studenci otrzymują częściowo uzupełniony diagram, zapoznają się z tekstem, wpisują brakujące treści, słuchają tekstu/czytają tekst ponownie, jeśli uznają to za konieczne, modyfikują diagram, tworzą własną mapę myśli, omawiają zagadnienie przedstawione w tekście. Zadanie jest okazją, by docenić swobodę przy sięganiu do poszczególnych aspektów tematu, daną dzięki skrótowemu (nieliniowemu) i obrazowemu zapisowi treści. Warto już na tym etapie wdrażać studentów do posługiwania się rutynowymi sformułowaniami porządkującymi poszczególne treści wystąpienia i kierującymi uwagą słuchaczy.

Kolejny etap to samodzielne przygotowywanie diagramów/map myśli. Każdy student otrzymuje inny tekst, do którego tworzy zapis najważniejszych treści w formie diagramu/ mapy myśli. Następnie studenci wymieniają się w parach swoimi notatkami i próbują na ich podstawie zbudować krótką wypowiedź ustną. W końcu następuje wymiana tekstów i porównanie ich z wypowiedziami. Wszystkie pary pracują jednocześnie, co zmniejsza stres podczas mówienia. Podsumowaniem tego zadania powinna być odpowiedź na pytanie, czy w notatkach partnera/

---

¹² Każda grupa tworzy i posługuje się własną listą kryteriów, jednak w ostatecznym kształcie poszczególne listy zawierają wiele punktów wspólnych. Są to zwykle kryteria odpowiadające radom ad A) – ad G) (patrz pkt 2).

partnerki zostały użyte właściwe słowa kluczowe. Zadanie to jest okazją nie tylko do umiejętnego wybierania i porządkowania informacji, do właściwego sporządzania notatek, ale też do stopniowego osvajania się z dłuższymi wypowiedziami monologowymi – tu w obecności jednego słuchacza.

Kolejne zadanie charakteryzuje się większą kompleksowością, większą samodzielnością i większym nakładem pracy studentów. Studenci opracowują w kilkuosobowych grupach wybrany temat (dobierają materiały, wybierają i porządkują treści)¹³ i przygotowują plakaty¹⁴ jako materiał pomocniczy do planowanego wystąpienia. Ważne, aby każdy członek grupy potrafił przeprowadzić prezentację, gdyż po zakończeniu przygotowań tworzone są nowe grupy mające w składzie po jednej osobie z zespołów opracowujących poszczególne tematy. Grupy przechodzą do kolejnych plakatów; omówienia tematu dokonuje osoba, biorąca udział w jego opracowaniu. Zadanie sprzyja aktywizacji wszystkich członków grup (wszystkie prezentacje tematów odbywają się jednocześnie) i daje możliwość wcielenia się w rolę mówcy w gronie kilku słuchaczy. Zaletą tej formy pracy są wspólne przygotowania i możliwość ćwiczenia próbnych wystąpień w swojej grupie. Jak w poprzednich zadaniach, tak i tu ważną rolę odgrywa rozmowa ewaluacyjna.

Pierwsze wystąpienie z dłuższą wypowiedzią, na forum całej grupy ćwiczeniowej, studenci przygotowują w parach. Współpracujące osoby mogą być dla siebie wsparciem zarówno w fazie przygotowania referatu, jak i w czasie prezentacji. Wspólnie dobierają, porządkują treści, tworzą materiały dla słuchaczy (plansze, obrazy, plakaty, prezentacje PowerPoint), ćwiczą wypowiedź, wspólnie mają czuwać nad tym, by nie powielić błędów z wcześniejszych wystąpień i wreszcie wspólnie prezentują referat.

Zwieńczeniem wielotygodniowej pracy nad wypowiedziami monologowymi są referaty indywidualne. Studenci mają za sobą po kilka wystąpień; mieli okazję wypróbowania różnych form notowania, brali udział w rozmowach ewaluacyjnych, posługiwali się listą kryteriów, jakie powinien spełniać referat. Jest to zatem moment, kiedy sami mogą spróbować swoich sił, sami zdecydować o wyborze tematu, treści, formy notowania oraz oprawy wizualnej prezentacji i sami stanąć przed słuchaczami. Często wtedy pojawia się problem stresu, lęku przed wystąpieniem i chociaż jest on sprawą indywidualną, to odniesienie w rozmowie do tego, co wspólne może okazać się pomocne (odczuwanie niepokoju jako wspólne

¹³ Ten etap zwykle wymaga większego wsparcia ze strony nauczyciela, gdyż, ze względu na otwartość zadania, studenci mają często trudności z selekcją i uporządkowaniem treści.

¹⁴ Więcej na temat prezentacji ustnych z zastosowaniem plakatów w artykule A. Klemma, *Posterpräsentationen im Fremdsprachenunterricht*, „Fremdsprache Deutsch” 2012, nr 47, s. 24-29.

doświadczenie referujących, wspólne tygodnie pracy i przygotowań, wspólna wszystkim obawa przed popełnianiem błędów, wspólne uznanie dla udanych wystąpień i wyrozumiałość w przypadku wystąpień nie do końca udanych – o ile nie wynikają z braku przygotowania, wspólne poczucie satysfakcji z możliwości komunikowania się w języku obcym na zaawansowanym poziomie).

Studenci powinni mieć możliwość nagrania swojego wystąpienia i szczegółowego omówienia go z nauczycielem w ramach konsultacji.

Ćwiczenia, w odróżnieniu od zadań, umożliwiają skupienie się na wybranych aspektach tworzenia referatu. Do treści odnosi się ćwiczenie polegające na sortowaniu, według kryterium ważności, informacji wypisanych z tekstu oraz na porządkowaniu informacji uznanych za kluczowe według kolejności pojawiania się w referacie. Aspektu językowego dotyczy przekształcanie konstrukcji typowych dla języka pisanego na język mówiony. Upraszczenie składni i leksyki dla potrzeb wypowiedzi ustnych można ćwiczyć na konkretnych tekstach. Niezbędne jest również ćwiczenie poprawnego zapisu informacji na planszach. W tym celu studenci przekształcają pełne zdania w równoważniki zdań lub konstrukcje bezokolicznikowe i odwrotnie, krótkim, zwięzłym sformułowaniu nadają formę pełnych zdań. Rutynowe zwroty porządkujące i odniesienia do poszczególnych części referatu warto pogrupować (*Einleitung, Übergänge, Strukturierung, Schluss*). Natomiast doskonaleniu intonacji służą typowe ćwiczenia imitacyjne przeprowadzane na bazie krótkich tekstów. Studenci słuchają wiadomości (np. z Deutsche Welle); otrzymują transkrypcję i zaznaczają akcent zdaniowy, pauzy, intonację; ćwiczą głośne czytanie możliwie wiernie naśladowując lektora, również w tempie czytania.

Słowem zakończenia: wygłoszenie referatu w języku obcym jest dużym wyzwaniem dla studentów. Nie powinno być ono traktowane jako jednorazowe wystąpienie udane lub nie, ale raczej jako umiejętność, którą można doskonalić poprzez systematyczną pracę. Studia filologiczne umożliwiają zaplanowanie w ramach praktycznej nauki języka obcego szeregu zajęć poświęconych rozwijaniu tej przydatnej umiejętności.

Bibliografia

- Dejean le Feal K., *Die Satzsegmentierung beim freien Vortrag bzw. beim Vorlesen von Texten und ihr Einfluss auf Sprachverstehen*, [w:] *Sprache und Verstehen. Band 1*, W. Kühlwein (red.), Tübingen 1980.
- Forster R., *Mündliche Kommunikation Deutsch als Fremdsprache: Gespräch und Rede*, St. Ingbert 1997.
- Hirschfeld U., *Einige Schwerpunkte für die Arbeit an der Aussprache bei polnischen Deutschlernenden*, „Glottodidactica” 1998, Volume XXVI, s. 113-121.
- Klemm A., *Posterpräsentationen im Fremdsprachenunterricht*, „Fremdsprache Deutsch” 2012, nr 47, s. 24-29.
- Koithan U., Schmitz H., *Aspekte Mittelstufe Deutsch Arbeitsbuch 2*, Berlin 2008.
- Machowicz I., *Oralität und Literalität: Wie polnische Deutschlerner den Unterschied zwischen gesprochener und geschriebener Sprache auf Textebene wahrnehmen*, „Glottodidactica” 2013, nr 1, s. 119-128.
- Portmann P., *Produktiver Sprachgebrauch Überlegungen zu einem schwierigen didaktischen Konzept*, „Deutsch als Fremdsprache – Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Deutschunterrichts für Ausländer” 1993, Heft 3, s. 139-145.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków*, Dziennik Ustaw Nr 164.
- Szwajkowska A., *Ruch ciała jako kanał łączący słowo pisane z żywą mową*, „Językoznawstwo” 2009, nr 1(3), s. 21-32.